

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

5. mai 2022*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Ebaõiglased tingimused – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ajaline kohaldatavus – Artikli 10 lõige 1 – Laenuleping, mis on sõlmitud enne liikmesriigi Euroopa Liiduga ühinemise kuupäeva, kuid mida on muudetud pärast seda kuupäeva – Artikkel 6 – Alusetult saadud kasu tagastamine, mida müüja või teenuse osutaja sai – Liikmesriigi õigusnormid, mis sätestavad ebaõiglaste tingimuste asendamise ja nendega seotud enammakstud summade tagastamise – Sisuline kohaldatavus – Artikli 1 lõige 2 – Kohustuslikel õigusnormidel põhinevate tingimuste väljajätmine

Kohtuasjas C-567/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Općinski građanski sud u Zagrebu (Zagrebi tsiviilkohus, Horvaatia) 15. oktoobri 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. oktoobril 2020, menetluses

A. H.

versus

Zagrebačka banka d.d.,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president K. Jürimäe, kohtunikud N. Jääskinen (ettekandja), M. Safjan, N. Piçarra ja M. Gavalec,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- A. H., esindajad *odvjetnici* P. Đurić ja S. Kalebota,
- Zagrebačka banka d.d., esindajad: *odvjetnici* B. Porobija, M. Kiš Kapetanović ja S. Porobija,
- Horvaatia valitsus, esindaja: G. Vidović Mesarek,

* Kohtumenetluse keel: horvaadi.

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. Mataija ja N. Ruiz García,
olles 3. veebruari 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikleid 38 ja 47.
- 2 Taotlus on esitatud A. H. ja Zagrebačka banka d.d. vahelises kohtuvaidluses nende summade tagastamise üle, mille viimane on väidetavalt alusetult saanud ebaõiglaste tingimuste alusel, mis olid algul poolte vahel sõlmitud laenulepingus ja mille pooled hiljem asendasid lepingu lisaga, mis tulenes Horvaatia seaduses ette nähtud muudatustest.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

2012. aasta ühinemisakt

- 3 Akti Horvaatia Vabariigi ühinemistingimuste ning Euroopa Liidu lepingu, Euroopa Liidu toimimise lepingu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingus tehtavate muudatuste kohta (ELT 2012, L 112, lk 21) artikli 2 esimeses lõigus on sätestatud:

„Alates ühinemiskuupäevast on aluslepingute sätted ning institutsioonide poolt enne ühinemist vastu võetud aktid Horvaatialle siduvad ja neid kohaldatakse Horvaatias vastavalt kõnealustes aluslepingutes ja käesolevas aktis sätestatud tingimustele.“

Direktiiv 93/13

- 4 Direktiivi 93/13 kolmeteistkümnes põhjendus on sõnastatud nii:

„eeldatakse, et liikmesriikide [...] õigusnormid, millega vahetult või kaudselt määratakse kindlaks tarbijalepingute tingimused, ei sisalda ebaõiglasi tingimusi; seetõttu tundub, et käesoleva direktiiviga ei ole vaja reguleerida tingimusi, mis tulenevad kohustuslikest [...] õigusnormidest või rahvusvahelistest konventsioonidest, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud; sõnastus „kohustuslikud [...] õigusnormid“ artikli 1 lõikes 2 hõlmab ka lepinguosaliste suhtes seadusega ettenähtud korras kohaldatavaid eeskirju, kui ei ole kokku lepitud teisiti“.

- 5 Selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 on sätestatud:

„Lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel [...] õigusnormidel ning nende rahvusvaheliste konventsioonide sätetel või põhimõtetel, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud, eelkõige transpordi valdkonnas, ei kuulu käesoleva direktiivi reguleerimisalasse.“

6 Selle direktiivi artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“
[täpsustatud sõnastus]

7 Sama direktiivi artikli 10 lõikes 1 on sätestatud järgmist:

„Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 31. detsembril 1994. Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile.

Kõnealuseid sätteid kohaldatakse kõigi lepingute suhtes, mis on sõlmitud pärast 31. detsembrit 1994.“

Horvaatia õigus

8 Tarbijakrediidi seadus (Zakon o potrošačkom kreditiranju, *Narodne novine*, br. 75/09), mis võeti vastu enne Horvaatia Vabariigi ühinemist Euroopa Liiduga, jõustus 1. jaanuaril 2010 ning selle eesmärk oli rakendada Horvaatia õiguses Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66).

9 Selle seaduse artiklis 3 on loetletud krediidilepingu liigid, mille suhtes seadust ei kohaldata ja mille hulgas ei ole krediidilepingud, mille eesmärk on maa või olemasoleva või projekteeritava ehitise omandiõiguse omandamine või säilitamine.

10 Seda seadust on muudetud tarbijakrediidi seaduse muutmise ja täiendamise seadusega (Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju, *Narodne novine*, br. 102/15; edaspidi „2015. aasta tarbijakrediidi seadus“), mis jõustus 30. septembril 2015.

11 2015. aasta tarbijakrediidiseaduse IV.a peatükis on artiklid 19a–19i, mille sätted reguleerivad „Šveitsi frankides [(CHF)] nomineeritud laenude ja [Horvaatia] kunades [(HRK)] nomineeritud laenude – mis sisaldasid Šveitsi frankidesse konverteerimise klauslit – ümberarvestamist“.

12 Selle seaduse artiklis 19b „Laenu ümberarvestamise põhimõte“ on ette nähtud:

„Šveitsi frankides nomineeritud laenu ümberarvestamine eurodes nomineeritud laenuks ja [Horvaatia] kunades nomineeritud laenu, mis sisaldas Šveitsi frankidesse konverteerimise klauslit, ümberarvestamine [Horvaatia] kunades nomineeritud laenuks, mis sisaldas eurodesse konverteerimise klauslit, tähendab laenu ümberarvestamist, et muuta vääringut, milles see on nomineeritud, või vääringut, milles on esitatud konverteerimise klausel, ning see toimub nii, et tarbija olukord, kellel on Šveitsi frankides nomineeritud laen, muutub võrdseks selle olukorraga, kus ta oleks, kui ta oleks saanud eurodes nomineeritud laenu, ning sellise tarbija olukord, kellel on [Horvaatia] kunades laen, mis sisaldas Šveitsi frankidesse konverteerimise klauslit, muutub võrdseks selle olukorraga, kus ta oleks, kui ta oleks saanud [Horvaatia] kunades laenu, mis sisaldas eurodesse konverteerimise klauslit.“

13 Selle seaduse artiklis 19c „Laenu ümberarvestamise meetod“ on ette nähtud erimenetlus asjaomase tarbija võla põhisumma arvutamiseks, mis seisneb peamiselt selles, et võrreldakse laenu tagasimakseid, mille tarbija on teinud, tingimustega, mis tulenevad eurodes nomineeritud

fiktiivsest laenust. Laenu uus jääk, mida väljendati eurodes 30. septembri 2015. aasta seisuga ja mis on saadud selle arvutamise erimenetluse tulemusel, kujutab endast summat, mida nimetatud tarbija peab alates sellest kuupäevast laenu tagasimaksmiseks tasuma.

- 14 Sama seaduse artikli 19e „Laenu ümberarvestamine“ lõigetes 1, 5 ja 6 on sätestatud:

„1. Laenuandja peab 45 päeva jooksul alates käesoleva seaduse jõustumisest saatma tarbijale tähtkirjaga, mis antakse üle vastuvõtuteatisega, laenu ümberarvestamise arvutuse 30. septembri 2015. aasta seisuga vastavalt käesoleva seaduse artiklile 19c, ning ettepaneku sõlmida uus laenuleping või muuta laenulepingut.

[...]

5. Kui laenu ümberarvestamisega nõustutakse, peab tarbija teavitama laenuandjat ümberarvestuse arvutuse heakskiitmisest kas tähtkirjaga, mis antakse üle vastuvõtuteatisega, või isiklikult 30 päeva jooksul alates päevast, kui saadi kätte käesoleva artikli lõikes 1 osutatud ümberarvestamise arvutus ja ülevaade laenuandja kõikide nõuete jäägist, st kokkuvõtte käesoleva artikli lõikes 2 osutatud ülejäänud summadest.

6. Kui tarbija ei nõustu laenu ümberarvestamise arvutustega või ei sõlmi laenuandjaga käesoleva seaduse artikli 19c lõike 1 punktis 6 nimetatud kokkulepet, jätkub laenu tagasimaksmine vastavalt kehtivatele lepingutingimustele ja käesoleva seaduse sätetele.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 15 Põhikohtuasja kaebaja, Horvaatias elav tarbija ja selles liikmesriigis asutatud pank Zagrebačka banka sõlmisid 15. oktoobril 2007 eluasemelaenu lepingu, mis puudutas Šveitsi frankides nomineeritud summat, mis maksti välja Horvaatia kunades vastavalt keskmisele vahetuskursile, mille kehtestas Hrvatska Narodna Banka (Horvaatia keskpank) laenu väljamaksmise kuupäeva seisuga. Leping sisaldas muu hulgas tingimust, et Šveitsi frank on valuuta, mille alusel tuli laenusumma tagasi maksta, ning tingimust, mis nägi ette, et kohaldatavat muutuvat intressimäära võib Zagrebačka banka ühepoolse otsusega muuta.
- 16 30. septembril 2015 jõustus 2015. aasta tarbijakrediidi seadusega läbi viidud reform. Selle seaduse artikli 19b kohaselt tuleb kõik Šveitsi frankides nomineeritud laenud tingimata ümber arvutada eurodes nomineeritud laenudeks nii, et tarbija oleks samasuguses olukorras kui eurodes nomineeritud laenu võtjad. Nimetatud seaduse artikli 19e kohaselt oli laenuandjatel kohustus teha kõikidele asjaomastele tarbijatele ettepanek sõlmida uued krediidilepingud või muuta juba sõlmitud lepingud, järgides eelkõige selle seaduse artiklis 19c sätestatud ümberarvestamise korda. Juhul kui tarbija ei nõustunud sellise ümberarvestamisega, pidi tema laenu tagasimaksmine jätkuma vastavalt kehtivatele lepingutingimustele.
- 17 Põhikohtuasja hageja ja Zagrebačka banka sõlmisid 8. jaanuaril 2016 nende esialgse lepingu lisa, et teha 2015. aasta tarbijakrediidiseaduses ette nähtud ümberarvestus, mistõttu laenu tagasimaksmine oli indekseeritud eurodes, mis tõi kaasa nii tasumisele kuuluva põhisumma muutmise kui ka intressi arvutamise viisi muutmise alates 30. septembrist 2015.
- 18 Põhikohtuasja hageja esitas 12. juunil 2019 Zagrebačka banka vastu hagi Općinski građanski sud u Zagrebule (Zagrebi tsiviilkohus, Horvaatia).

- 19 Oma hagiavaldues taotleb ta esiteks, et 15. oktoobril 2007 sõlmitud lepingus sisalduv Šveitsi frankidega indekseerimise tingimus ja muutuva intressimäära tingimus tunnistataks ebaõiglaseks ja seega tühiseks, võttes arvesse nii Horvaatia õigusnorme kui ka liidu õiguse sätteid, peamiselt direktiivi 93/13.
- 20 Selle nõude põhjendamiseks tugineb ta Trgovački sud u Zagrebu (Zagrebi kaubanduskohus, Horvaatia) kollektiivse menetluse tulemustele mitme panga, sealhulgas ka Zagrebačka banka vastu. Eelotsusetaotlusest nähtub, et tuginedes eelkõige direktiivi 93/13 sätetele, tunnistasid Horvaatia kohtud, kelle poole selle menetluse raames järjest pöörduti, lõplikuks muutunud otsustega, et kõnealused pangad olid rikkunud tarbijate kollektiivseid huve ja õigusi, sõlmides 2007. aastat hõlmaval ajavahemikul laenulepingud, mis sisaldasid ebaõiglaseks ja tühiseks tunnistatud lepingutingimusi, kuna nendes oli ette nähtud tagasimaksmise indekseerimine Šveitsi frankidega ja laenuandja ühepoolse otsuse alusel intressimäära muutmine.
- 21 Teiseks, tuginedes ekspertiisile, mille ta palus koostada, palub põhikohtuasja hageja mõista Zagrebačka bankalt tema kasuks välja kogu kasu, mille pank oli alusetult saanud esialgses lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste alusel, mis asendati lepingu lisa alusel, mille tagajärjed ei ole tema arvates piisavad.
- 22 Sellega seoses väidab põhikohtuasja hageja, et eelotsusetaotluse esitanud kohus peab jätma kohaldamata kõik riigisisised õigusnormid, mis takistavad tal saada nimetatud kasu täielikku tagastamist, kuna ta ei ole loobunud õigustest, mis on temal kui tarbijal. Tema sõnul ei võimaldanud 2015. aasta tarbijakrediidiseadus ja lepingu lisa, milles korratakse selle seaduse sisu, tal asuda olukorda, milles ta oleks olnud siis, kui esialgses lepingus ei oleks olnud ebaõiglasi tingimusi.
- 23 Zagrebačka banka vaidleb nendele nõuetele vastu, kinnitades, et kuna nimetatud seaduses nähti ette laenu ümberarvestamine ja põhikohtuasja hageja nõustus lepingu lisaga, siis ei ole tal enam õiguslikku alust nõuda esialgse lepingu tingimuste ebaõigluse tuvastamist ja taotlema selle eest hüvitist, kuna selle panga sõnul arvutati laen tagasiulatuvalt ümber nii, nagu see oleks nomineeritud eurodes.
- 24 Kõigepealt märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et 2015. aasta tarbijakrediidiseadus ja selle seaduse alusel sõlmitud lisa jõustus pärast Horvaatia Vabariigi ühinemist liiduga, mistõttu näib, et Euroopa Kohus on *ratione temporis* pädev vastama tema poolt käesolevas kohtuasjas esitatud eelotsuse küsimustele.
- 25 Sisulistes küsimustes märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt, et ta on asjaomast lepingu lisa arvestades tuvastanud, et põhikohtuasja hageja ei olnud loobunud täieliku hüvitise saamisest ega oma huvide kohtulikust kaitsest, ning pealegi on selline loobumine Horvaatia õiguse alusel keelatud eelkõige 2015. aasta tarbijakrediidiseadusega. Lisaks leiab ta, et see seadus ei määra kindlaks ei selliste tingimuste ebaõiglust ja tühisust, mis on käsitlese all põhikohtuasjas, ega tarbijale ebaõiglaste tingimuste tõttu isiklikult tekkinud kahju, ega summasid, mille müüja või teenuste osutaja on alusetult saanud, kuna need asjaolud on jäetud asja menetleva kohtu hinnata. Selle kohtu sõnul on põhikohtuasja kaebaja käesoleval juhul tõendanud, et laenu ümberarvestamine ei võimaldanud seda, et Zagrebačka banka tagastaks talle kogu kasu, mida tema arvelt põhjendamatult saadi.

- 26 Seejärel rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et „näidismenetluse“ raames andis Vrhovni sud (Horvaatia kõrgeim kohus) 4. märtsil 2020 tõlgenduse, mille kohaselt igal 2015. aasta tarbijakrediitiseaduse alusel sõlmitud ümberarvestamise lepingul on „õiguslikud tagajärjed ja see kehtib“, kui „esialgse laenulepingu tingimused, milles on kokku lepitud muutuv intressimäär ja valuutaklausel, on tühised“, eelkõige kuna selline ümberarvestamise leping kujutab endast uut lepingulist suhet, sest tarbijal ei ole kohustust sellega nõustuda, erinevalt asjaoludest, mille kohta tehti 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207).
- 27 Eelotsusetaotlusest nähtub, et Vrhovni sudi (Horvaatia kõrgeim kohus) otsus on madalama astme kohtutele siduv, kuid seda on tõlgendatud erinevalt seoses sellega, kuidas see mõjutab sellise ümberarvestamisega nõustunud tarbija õigust saada hüvitist. Esimese lähenemisviisi kohaselt ei ole oluline, kas müüja või teenuse osutaja sai alusetut kasu ja kas tarbijale on kahju täielikult hüvitatud. Teise lähenemise kohaselt, mida pooldab eelotsusetaotluse esitanud kohus, ei saa seda otsust nii mõista, sest vastasel juhul tekiksid tagajärjed, mis on vastuolus direktiivi 93/13 nõuetega, nagu Euroopa Kohus on neid tõlgendanud.
- 28 Võttes lisaks arvesse Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb direktiivi 93/13 sätteid koostoimes harta artiklitega 38 ja 47, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et liikmesriigi seadusandja võib kehtestada tarbijate kaitseks rangemaid meetmeid kui need, mis on selles direktiivis ette nähtud. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul peaks ta liidu õiguses seatud eesmärkide saavutamiseks keelduma kohaldamast 2015. aasta tarbijakrediitiseaduse sätteid, mis on liidu õigusega vastuolus, ja käesoleval juhul otsustama, et ebaõiglased tingimused tuleb kõrvaldada, nagu neid ei oleks kunagi eksisteerinud, ja kogu kasu, mille Zagrebačka banka nende tingimuste alusel sai, tuleb põhikohtuasja hagejale tagastada.
- 29 Lõpuks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Horvaatia õiguse teistest sätetest tuleneb, et lepingu kehtivust tuleb hinnata selle sõlmimise hetkel ning et tühist tingimust ei saa kehtivaks muuta. Ta leiab, et need sätted on kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga direktiivi 93/13 kohta, millest tema arvates tuleneb, et liikmesriigi kohtud peavad jätma ebaõiglased tingimused algusest peale kohaldamata, mitte asendama neid sisuga, milles pooled ei ole kokku leppinud.
- 30 Neil asjaoludel otsustas Općinski građanski sud u Zagrebu (Zagrebi tsiviilkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [...] direktiivi 93/13 [...] artikli 6 lõiget 1, mida on tõlgendatud Euroopa Kohtu praktikas, eelkõige 14. märtsi 2019. aasta kohtuasjas Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), tuleb tõlgendada nii, et seadusandja sekkumine tarbija, kes on laenuvõtja, ja panga õigussuhetesse ei või tarbijatelt võtta õigust esialgse lepingu või seaduse nõuetele vastava lepingu lisa tingimuste kohtulikuks vaidlustamiseks, et kasutada õigust nõuda tagasi kogu kasu, mille pank sai nimetatud ebaõiglase tingimuse põhjal tarbija arvel alusetult olukorras, kus seadusandja sekkumisest lähtudes nõustus tarbija muutma esialgset lepingulist suhet vabatahtlikult – tingituna seadusest tulenevast panga kohustusest sellist võimalust tarbijatele pakkuda –, mitte vahetult seaduse alusel, nagu toimus kohtuasjas[, milles tehti viidatud kohtuotsus]?
 2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas liikmesriigi kohus, kes teeb otsuse kahe isiku (laenuvõtja ja panga) vahelises menetluses ja kes ei saa [2015. aasta tarbijakrediidi seadusele] – Vrhovni sudi (Horvaatia kõrgeim kohus) antud tõlgendust järgides – anda direktiivi 93/13 nõuetega kooskõlas olevat tõlgendust, võib ja/või on kohustatud selle direktiivi ja [harta] artiklite 38 ja 47 alusel jätma nimetatud liikmesriigi seaduse – Vrhovni sudi (Horvaatia kõrgeim kohus) poolt sellele seadusele antud tõlgenduse kujul – kohaldamata?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Euroopa Kohtu pädevus

- 31 Zagrebačka banka sõnul puudub Euroopa Kohtul pädevus ja ta väidab, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olev vaidlus ei kuulu *ratione temporis* liidu õiguse kohaldamisalasse, kuna esiteks on selle vaidluse ainus ese põhikohtuasja nimetatud poole sõnul laenuleping, mis sõlmiti enne Horvaatia Vabariigi ühinemist Euroopa Liiduga.
- 32 Teiseks väidab Zagrebačka banka, et käesolevas eelotsusetaotluses viidatud direktiivi 93/13 kohaselt sõltub selle kohaldatavus lepingu sõlmimise kuupäevast, mitte ajast, mil lepingu õiguslikud tagajärjed tekivad.
- 33 Sellega seoses tuleb esimesena märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on Euroopa Kohus pädev tõlgendama liidu õigust üksnes seoses selle kohaldamisega uues liikmesriigis alates viimase liiduga ühinemise kuupäevast (17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Franck, C-801/19, EU:C:2020:1049, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Käesoleva kohtuotsuse punktis 3 viidatud akti Horvaatia Vabariigi ühinemistingimuste kohta artiklis 2 on ette nähtud, et aluslepingute ja enne Horvaatia Vabariigi ühinemist liidu institutsioonide poolt vastu võetud aktide sätted on sellele liikmesriigile siduvad ja neid kohaldatakse selles riigis alles alates ühinemiskuupäevast ehk 1. juulist 2013 (25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Obala i lučice, C-307/19, EU:C:2021:236, punkt 55).
- 35 Seega on Euroopa Kohus pädev lahendama liidu õiguse tõlgendamise küsimust, mille vastus võib seada kahtluse alla selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mis on küll vastu võetud pärast kõnealust ühinemist, kuid loovad õiguslikke tagajärgi ka lepingule, mis on sõlmitud enne ühinemist (vt selle kohta 14. veebruari 2019. aasta kohtuotsus Milivojević, C-630/17, EU:C:2019:123, punktid 40–43).
- 36 Teisena, kuna direktiivi 93/13 artikli 10 lõike 1 teise lõigu järgi kohaldatakse seda direktiivi üksnes lepingute suhtes, mis on sõlmitud pärast 31. detsembrist 1994, mil direktiivi ülevõtmise tähtaeg lõppes, siis tuleb asjaomase direktiivi kohaldatavuse üle otsustamisel võtta arvesse põhikohtuasjas käsitletavate lepingute sõlmimise kuupäevi, kuna ajavahemik, mille jooksul need lepingud toovad kaasa õiguslikke tagajärgi, ei ole selles osas asjasse puutuv (9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Seda kohtupraktikat on täpsustatud olukordades, mis on tekkinud liikmesriikides, kes sama moodi nagu Horvaatia Vabariik ühinesid liiduga pärast 31. detsembrist 1994, kuna direktiivi 93/13 nõuete järgimine muutus nende riikide jaoks kohustuslikuks üksnes alates nende ühinemisest. Selles eripäras kontekstis on Euroopa Kohus korduvalt hinnanud selle direktiivi kohaldatavust ja järelikult ka tema enda pädevust tõlgendada seda direktiivi, arvestades kuupäeva, millal ühines liikmesriik, kelle õigusnorme põhikohtuasjas käsitletakse, ning seejärel analüüsinud, kas asjaomane leping sõlmiti pärast ühinemist ja kuulus niisiis selle direktiivi ajalise kohaldamisalasse (vt selle kohta 3. aprilli 2014. aasta kohtumäärus Pohotovost, C-153/13, EU:C:2014:1854, punktid 23–25; 3. juuli 2014. aasta kohtumäärus Tudoran, C-92/14, EU:C:2014:2051, punktid 26–29, ja 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale, C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punktid 41–44).

- 38 Käesoleval juhul ei ole direktiiv 93/13 põhikohtuasjas käsitletava esialgse lepingu suhtes kohaldatav, kuna see sõlmiti 15. oktoobril 2007, seega enne Horvaatia Vabariigi ühinemist Euroopa Liiduga, mis toimus 1. juulil 2013. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 34 ja 40 sisuliselt märkis, ei saa selle direktiivi sätteid seega reguleerida Zagrebačka banka poolt selle lepingu potentsiaalselt ebaõiglaste tingimuste alusel alusetult saadud kasu võimalikku tagastamist.
- 39 Seevastu on direktiiv 93/13 esialgse lepingu lisa suhtes kohaldatav, kuna see lisa, mis on samuti põhikohtuasjas vaidluse all, sõlmiti 8. jaanuaril 2016, seega pärast ühinemise kuupäeva. Kui aga põhikohtuasja asjaolud on osaliselt hilisemad liikmesriigi ühinemise kuupäevast, siis on Euroopa Kohtul selles ulatuses pädevus tõlgendada liidu õigust (vt selle kohta 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus *Franck*, C-801/19, EU:C:2020:1049, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Siiski tuleb täpsustada, et nimetatud lisa ei saa laiendada selle direktiivi ajalist kohaldamisala, nagu see on määratletud käesoleva kohtuotsuse punktides 36 ja 37 meenutatud kohtupraktikas, mistõttu Zagrebačka banka võimalikku tagastamiskohustust, mis tal selle lisa tingimuste kohaselt lasub, ei saa reguleerida selle direktiivi sätteid või see ei saa tugineda viidatud sätetele ajavahemiku osas, mis eelneb selle lepingu lisa sõlmimisele.
- 41 Eeltoodust tuleneb, et Euroopa Kohus on pädev tõlgendama direktiivi 93/13 sätteid üksnes osas, milles eelotsusetaotlus puudutab nimetatud lisas sisalduvaid tingimusi ja selle lisa sõlmimisele järgnevat aega.

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 42 Zagrebačka banka väidab, et mõlemad eelotsuse küsimused tuleb tunnistada vastuvõetamatuks, kuna need ei ole asjasse puutuvad põhikohtuasja lahendamiseks, sest tema arvates ei võta ei Horvaatia õigusnormid, millele viitas eelotsusetaotluse esitanud kohus, sealhulgas nii, nagu Vrhovni sud (Horvaatia kõrgeim kohus) neid tõlgendab, ega poolte sõlmitud lepingu lisa põhikohtuasja kaebuse esitajalt õigust nõuda vastavalt direktiivi 93/13 artikli 6 lõikele 1 selle kasu tagastamist, mida asjaomane pank alusetult sai esialgse lepingu alusel.
- 43 Seoses sellega tuleb esimesena meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse tegemiseks kui ka nende küsimuste asjakohasust, mis ta Euroopa Kohtule esitab ja mille asjasse puutuvust eeldatakse. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õigusnormi tõlgendamise või kehtivuse kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama, välja arvatud juhul, kui ilmneb, et taotletud tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada faktilised või õiguslikud asjaolud, mis on vajalikud nimetatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Käesoleval juhul puudutavad eelotsuse küsimused liidu õigusnormide, täpsemalt direktiivi 93/13 sätete tõlgendamist ja ei ole ilmne, et taotletud tõlgendusel puuduks igasugune seos põhikohtuasjaga või et tõstatatud probleem oleks hüpoteetiline. Nimelt nähtub eelotsusetaotlusest muu hulgas, et põhikohtuasja hageja tugines vaidluses selle direktiiviga tagatud õigustele. Lisaks on käesoleva kohtuotsuse punktis 41 tõdetud, et põhikohtuasjas kõne all olev olukord kuulub osaliselt selle direktiivi ajalisse kohaldamisalasse.

- 45 Teisena on selge, et ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses, mis põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, on ainult liikmesriigi kohus pädev tõlgendama ja kohaldama riigisiseseid õigusnorme, samas kui Euroopa Kohus on pädev otsustama üksnes liidu õigusnormide tõlgenduse või kehtivuse üle, lähtudes talle liikmesriigi kohtu poolt esitatud asjaoludest (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Seetõttu tuleb tagasi lükata argumendid eelotsuse küsimuste vastuvõetamatuse kohta, mille Zagrebačka banka sisuliselt tuletab mõjust, mida 2015. aasta tarbijakrediidi seadus tema arvates põhikohtuasjas avaldab.
- 47 Sellest tuleneb, et eelotsusetaotlus on vastuvõetav.

Sisulised küsimused

Esimene küsimus

- 48 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis takistavad vaidlust lahendaval kohtul rahuldada tarbija taotlus tagastada täielikult kasu, mille müüja või teenuste osutaja on saanud laenulepingus sisalduvatest ebaõiglastest tingimustest, kui müüja või teenuste osutaja oli kohustatud tegema tarbijale ettepaneku muuta nende esialgselt lepingut uue lepinguga, mille sisu on kindlaks määratud nende õigusnormidega, ja kui tarbijal oli võimalus nõustuda sellise muudatusega.
- 49 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et vastavalt sellele, kuidas teatavad Horvaatia kohtud tõlgendasid 2015. aasta tarbijakrediidi seadust, võivad need olla tagajärjed, mis tulenevad selle seaduse IV.a peatükist. Eelkõige nähtub nendest sätetest, et kutselised laenuandjad olid kohustatud pakkuma igale tarbijale, kes oli sõlminud Šveitsi frankides nomineeritud laenulepingu, selle ümberarvestamist eurodes nomineeritud laenuks, järgides selles seaduses sätestatud korda. Asjaomasel tarbijal oli võimalus lükata see ettepanek tagasi, kuid kui ta sellega nõustus, pidi ümberarvestamine tingimata toimuma nii, et nende sätete sisu pandi esialgse lepingu lisasse või siis uude lepingusse, mis lepingupoolte vahel sõlmiti.
- 50 Selleks et anda sellele kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel poolelioleva kohtuasja lahendada, tuleb kõigepealt analüüsida, kas direktiiv 93/13 on põhikohtuasjas *ratione materiae* kohaldatav, arvestades selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 ette nähtud erandit, nagu märkisid Horvaatia valitsus ja komisjon oma kirjalikes seisukohtades.
- 51 Sellega seoses nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 39 ja 40 esitatud kaalutlustest, mis puudutavad direktiivi 93/13 ajalist kohaldamisala, et see direktiiv on kohaldatav üksnes esialgse lepingu lisa suhtes ja et selle lisa alusel Zagrebačka bankal lasuvat võimalikku tagastamiskohustust ei reguleeri nimetatud direktiivi sätted või see kohustus ei saa tugineda nimetatud direktiivi sätetele seoses lepingu lisa sõlmimisele eelneva ajavahemikuga.
- 52 Neil asjaoludel tuleb märkida, et Euroopa Kohus on pädev vastama esimesele küsimusele üksnes osas, milles see puudutab lepingutingimusi, mis lisati tagantjärele esialgsesse lepingusse nimetatud lepingu lisaga vastavalt 2015. aasta tarbijakrediidiseadusele.

- 53 Põhikohtuasi erineb seega kohtuasjast, milles tehti 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207). Nimelt puudutas viimati mainitud kohtuasi laiemalt selliste riigisiseste õigusnormide mõju, mis tunnistasid laenulepingutesse lisatud kursivahet käsitlevad tingimused ebaõiglaseks ja tühiseks ning asendasid need tingimused sellistega, milles kohaldatakse liikmesriigi keskpanga poolt vastava vääringu jaoks kehtestatud ametlikku vahetuskurssi, tarbija võimalusele taotleda esialgse laenulepingu tühistamist (vt selle kohta 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punktid 35–38).
- 54 Käesoleval juhul, nagu on märgitud siinse kohtuotsuse punktis 22, soovib põhikohtuasja hageja tugineda direktiivi 93/13 sätetele, et vaidlustada eraldi esialgse lepingu lisa tingimusi, mis lisati sellesse lepingusse 2015. aasta tarbijakrediidiseaduse alusel, kuna need tingimused ei ole piisavad, et saada täielikult tagasi kasu, mille müüja või teenuste osutaja on saanud algses laenulepingus sisaldunud ebaõiglastest tingimustest.
- 55 Sellega seoses tuleb korrata, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on direktiivi 93/13 artikli 1 lõikega 2 selle direktiivi reguleerimisalast välja jäetud sellised lepingutingimused, mis põhinevad „kohustuslikel õigusnormidel“, mis on väljend, mis selle direktiivi kolmeteistkümnendat põhjendust arvestades hõlmab ühtaegu nii liikmesriigi õigusnorme, mida kohaldatakse lepingupoolte suhtes nende tahtest sõltumata, kui ka neid, mis on dispositiivsed, see tähendab neid, mis kuuluvad automaatselt kohaldamisele, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Lisaks on Euroopa Kohus juba tõlgendanud nimetatud artikli 1 lõiget 2 nii, et direktiivi 93/13 kohaldamisala ei hõlma tingimusi, mis põhinevad kohustuslikel riigisisestel õigusnormidel, mis on lepingusse lisatud pärast tarbijaga laenulepingu sõlmimist ja mille eesmärk on asendada selle lepingu tingimus, mis on tühine (2. septembri 2021. aasta kohtuotsus OTP Jelzálogbank jt, C-932/19, EU:C:2021:673, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 57 Selle direktiivi artikli 1 lõikest 2 tulenev väljajätmine selle direktiivi korra kohaldamisalast on põhjendatud asjaoluga, et põhimõtteliselt on õiguspärane eeldada, et liikmesriigi seadusandja on kehtestanud tasakaalu teatud lepingute poolte kõigi õiguste ja kohustuste vahel – tasakaal, mida liidu seadusandja on sõnaselgelt soovinud säilitada (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 58 Asja lahendavad liikmesriigi kohtud peavad kontrollima, kas asjaomane tingimus kuulub direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 kohaldamisalasse, lähtudes Euroopa Kohtu määratletud kriteeriumidest, see tähendab võttes arvesse asjaomaste laenulepingute laadi, üldist ülesehitust ja tingimusi ning nende õiguslikku ja faktilist konteksti, võttes arvesse asjaolu, et arvestades eeskätt direktiivi eesmärki, milleks on tarbijate kaitse müüjate ja teenuseosutajate ning tarbijate vahelistesse lepingutesse lisatud ebaõiglaste tingimuste eest, tuleb direktiivi artikli 1 lõikes 2 ette nähtud erandit tõlgendada kitsalt (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 59 Käesoleval juhul märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, et lepingu lisa, mille Zagrebačka banka ja põhikohtuasja hageja sõlmisid selleks, et muuta oma esialgset lepingut nii, et Šveitsi frankides nomineeritud laenu arvestatakse ümber eurodes nomineeritud laenuks, sisalduvad tingimused põhinevad 2015. aasta tarbijakrediidiseaduse IV.a peatüki sätetel.

- 60 Nimelt märgib see kohus esiteks, et 2015. aasta tarbijakrediidiseadus paneb ettevõtjatele kohustuse teha asjaomastele tarbijatele sellise muudatuse ettepanek ning selles on ette nähtud konkreetne meetod nende laenukohustuste uue summa arvutamiseks. Samuti täpsustab Horvaatia valitsus oma kirjalikes seisukohtades, et see seadus piiras pankade tahtevabadust, kohustades pankasid pakkuma tarbijatele lepingut, millega nende olemasolev lepingu ümber arvestatakse ja mille sisu oli täpselt kindlaks määratud selles kohustuslikus normis.
- 61 Teiseks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kõik 2015. aasta tarbijakrediidiseaduse kohaldamisalasse kuuluvad pooled on muutnud esialgset lepingulist suhet poolte kokkuleppel, mitte aga otseselt seadusandliku sekkumise alusel, nagu see oli eelkõige kohtuasjas, milles tehti 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207). Isegi kui igal tarbijal oli võimalus keelduda selles seaduses ette nähtud ümberarvestamisest, on siiski tõsi, et kui tarbija on sellega nõustunud, nagu põhikohtuasjas, on pooled oma esialgset lepingut muutnud, et asendada lepingus sisalduvad ebaõiglased tingimused ja seda mitte vabas vormis, vaid kohustusega kohaldada riigisisese seadusandja kehtestatud ümberarvestuse norme. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 50 märkis, ei vii pelk tarbija nõusoleku nõue aga selleni, et asjaomase lisa tingimusi ei tule pidada kohustuslikul õigusnormil põhinevaks, kui selle lisa sisu on täielikult kindlaks määratud nimetatud seadusega.
- 62 Kolmandaks, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 51 sisuliselt märkis, nähtub eelotsusetaotlusest, et Horvaatia seadusandja eesmärk oli saavutada tasakaal 2015. aasta tarbijakrediidi seadusega hõlmatud poolte õiguste ja kohustuste vahel.
- 63 Seega, isegi kui lõppkokkuvõttes peab eelotsusetaotluse esitanud kohus selle õigusliku kvalifikatsiooni andma vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 58 meenutatud kohtupraktikale, näib, et selle seaduse IV.a peatükis sisalduvad sätted kujutavad endast riigisiseseid kohustuslikke õigusnorme direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 tähenduses, mistõttu lepingutingimused, mis põhinevad selle seaduse sätetel ja mille eesmärk on asendada tühiseid tingimusi, mis sisaldasid tarbijaga sõlmitud laenulepingus, ei kuulu selle direktiivi sätete kohaldamisalasse.
- 64 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi esemelisse kohaldamisalasse ei kuulu lepingutingimused, mis põhinevad liikmesriigi õiguse sätetel, mille kohaselt müüja või teenuste osutaja oli kohustatud tegema tarbijale ettepaneku muuta nende esialgset lepingut sellise lepinguga, mille sisu on kindlaks määratud nendes sätetes, ning tarbijal oli õigus sellise muudatusega nõustuda.

Teine küsimus

- 65 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 66 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukuud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi esemelisse kohaldamisalasse ei kuulu lepingutingimused, mis põhinevad liikmesriigi õiguse sätetel, mille kohaselt müüja või teenuste osutaja oli kohustatud tegema tarbijale ettepaneku muuta nende esialgset lepingut sellise lepinguga, mille sisu on kindlaks määratud nendes sätetes, ning tarbijal oli õigus sellise muudatusega nõustuda.

Allkirjad